

LEIÐBEININGAR INTERAGENCY Í STUTTU MÁLI

Forvarnir og eftirlit með smitsjúkdómum meðal fólks sem sprautar sig með lyfjum 2023 uppfærsla

Bakgrunnur

Lifrabólga B og C, HIV og berklar (TB) halda áfram að dreifa sér og valda alvarlegum sjúkdómum og verulegri dánartíðni á Evrópusambandinu/Evrópska efnahagssvæðinu (ESB/EES) og löndum í nágrennastefnunni í Austur-Evrópu (e. European Neighbourhood Policy - ENP).

Þessir sjúkdómar eru í brennidepli í sjálfbæru þróunarmarkmiði 3.3 Sameinuðu þjóðanna (SP), sem stefnir á að binda enda á faraldra alnæmis, berkla, malaríu og vanræktra hitabeltissjúkdóma og berjast gegn lifrabólgu, vatnsbornum sjúkdómum og öðrum smitsjúkdómum fyrir árið 2030. Lönd munu ekki ná þessu sjálfbæru þróunarmarkmiði nema tekið sé á þessum sjúkdómum í öllum þýðum, þar með talið meðal fólks sem sprautar sig með eiturlyfjum.

Þetta er vegna þess að sprautuneysla er enn mikilvægur áhættuþáttur fyrir smitsjúkdóma í blóði (t.d. lifrabólgu B og C, HIV) og fólk sem sprautar sig með eiturlyfjum er í mikilli hættu á að fá aðra smitsjúkdóma (t.d. kynsjúkdóma, berkla) á ESB/EES og ENP svæðinu.

Forvarnir og eftirlit með smitsjúkdómum meðal fólks sem sprautar sig er mikilvægt vegna þess að þessir sjúkdómar draga úr lífsgæðum og lífslíkum hvers og eins. Ennfremur er hættu á áframhaldandi smiti til annarra, þar á meðal þeirra sem sprautu sig ekki með eiturlyfjum.

Á endanum geta þetta leitt til óbeins og beins samfélagslegs kostnaðar, t.d. með tapaðri framleiðni, sem og háum meðferðar- og umönnunarkostnaði.

Markmið og markhópur

Sameiginlegar leiðbeiningar Sóttvarnastofnunar Evrópu (ECDC) og Eftirlitsmiðstöðvar Evrópu með lyfjum og lyfjafíkn (EMCDDA) miða að því að styðja stefnumótendur og lýðheilsu/félagslega áætlun með því að styrkja heimildagrunninn fyrir þróun innlendra áætlana, stefnu og skipulags varðandi forvarnir og varnir gegn sýkingum og smitsjúkdómum meðal fólks sem sprautar sig með eiturlyfjum.

Að hámarka ávinning af íhlutun

Til að ná sem mestum ávinningi ætti að fjármagna þessar inngríp með fullnægjandi hætti og styrkja þær í samræmi við meginreglur um forvarnir og þjónustu. Þessar meginreglur fela í sér framkvæmd sértækra inngrípa:

- Í samsetningu, til að hámarka umfang og skilvirkni,
- Í tengslum við aðra viðeigandi heilsueflingarstarfsemi sem miðar að uppbyggingu og einstaklingsbundnum þáttum sem stuðla að heilbrigðari og/eða öruggari hegðun (t.d. starfsemi sem dregur úr fordómum og mismunun; stuðlar að öruggari kynlífs- og vímuefnaneysluhegðun); og
- Nota hagnýta, markvissa, samfélagsmiðaða og einstaklingsmiðaða nálgun.

Helstu íhlutunarsvið eftir gagnrýna skoðun sérfræðinganevndarinnar á sönnunargögnum

Með því að byggja á traustustu sönnunargögnum sem völ er á og/eða hagstæðu álitu sérfræðinga, sem og það sem er talið vera bestu starfsvenjur samkvæmt gildandi alþjóðlegum viðmiðunarreglum, voru sex lykilviðfangsefni tilgreind. Innleiðing þeirra ætti að líta á sem lykilþætti í alhliða nálgun, upplýst af íhugun á viðeigandi rekstrarþörfum og regluverki og lagaumgjörð, til að koma í veg fyrir og hafa stjórn á smitsjúkdómum meðal fólks sem sprautar sig með eiturlyfjum:

1 Útvegum dauðhreinsaðs inndælingarbúnaðar

Útvega dauðhreinsaðar nálar og sprautur og annan lyfjabúnað (suðubúnað, síur og vatn til inndælingar), þar á meðal í fangelsum og í gegnum apótek.

2 Meðferð með lyfjafíkn

Veita meðferð með ópíóíðörva (e. opioid agonist treatment - OAT), þar á meðal í fangelsum;

Útvega sæfðan inndælingarbúnað ásamt meðferð með ópíóíðörvum,

Bjóða upp á upplýsingar, menntun, ráðgjöf og færniþjálfun ásamt OAT og nálum og sprautum (e. needle and syringe programmes - NSP), þar á meðal í fangelsum.

3 Bólusetning

Bjóða upp á bólusetningar gegn lifrabólgu A og B, öndunarferasýkingum eins og COVID-19 og inflúensu og gegn stífkrampa til að koma í veg fyrir sýkingar og/eða fylgikvilla þeirra hjá fólki sem sprautar sig með eiturlyfjum; það að auki skal sérstaklega bjóða fólki með HIV og sem sprautar lyfjum upp á bóluefni gegn pneumókokkum og papillomaveiru.

4 Prófanir vegna smitsjúkdóma

Bjóða reglulega upp á sjálfviljugar, trúnaðarprófanir með upplýstu samþykki og sem eru í samræmi við viðeigandi leiðbeiningar fyrir:

- Lifrabólgu C veira og HIV til allra sem sprautu sig með eiturlyfjum;
- Lifrabólgu B veira til allra sem sprautu sig með eiturlyfjum án bólusetningar eða með ófullkominni bólusetningu;
- Kynsjúkdómar (t.d. sárásótt, klamydía, lekandi) til allra sem sprautu sig með eiturlyfjum með kynsjúkdómseinkennum og/eða þeim sem eru í meiri áhættu (t.d. marga bólfélag, skiptast á kynlífi fyrir peninga/lyf);
- Berklasjúkdómur fyrir allt fólk sem sprautu sig með eiturlyfjum með berklæinkennum og/eða þeim sem eru í

meiri áhættu (t.d. eru útsettir fyrir sjúkdómnum eða eru með undirliggjandi ástand).

Allir sem mælast með jákvæða niðurstöður úr prófinu ættu að vera tengdir umönnun.

5 Meðferð við smitsjúkdómum

Tilboð:

- Veirueyðandi meðferð fyrir þá sem greinast með lifrabólgu B og uppfylla skilyrði fyrir meðferð;
- Veiruhamlandi meðferð fyrir þá sem greinast með lifrabólgu C;
- Andretróveirumeðferð fyrir þá sem greinast með HIV;
- Meðferð gegn berklum fyrir þá sem eru með berklasjúkdóm;
- Berkla fyrirbyggjandi meðferð fyrir fólk með berklasýkingu eftir að hafa útilokað berklasjúkdóm;
- Meðferð við öðrum smitsjúkdómum eins og kynsjúkdómum og bakteríusýkingum í húð eftir klínískum ábendingum.

Ganga skal úr skugga um að það sé samstarf milli þjónustuaðila sem vinnur með fólki sem sprautar sig með eiturlyfjum og þeirra sem veita smitsjúkdómahjálp til að auka tengsl við umönnun, sérstaklega fyrir lifrabólgu C.

Vísbendingar eru um að hægt sé að styrkja fylgni við meðferð með jafningjafraeðslu, að minnsta kosti við lifrabólgu C.

6 Lyfjaneysluherbergi með eftirlitsskyldum inndælingarbúnaði*

Útvega skal sprautuáðstöðu undir eftirliti til að draga úr áhættuhegðun fólks sem sprautar sig, sem gæti þar af leiðandi stuðlað að því að koma í veg fyrir lifrabólgu C og HIV smit.

*Sprautuáðstaða undir eftirliti er í flestum lyfjaneysluherbergjum. Þetta eru heilsugæslustöðvar þar sem fólk, sem hefur keypt eiturlyf annars staðar, getur farið til að taka lyfin sín í hreinu umhverfi, venjulega undir eftirliti læknisþjálfaðs starfsfólks. Reglugerðar- og lagarammar eru mismunandi eftir löndum og munu hafa áhrif á hvort hægt sé að gera slíkt ákvæði aðgengilegt og hvers konar rekstrarlíkön eru leyfð.

Að halda áfram

Gert er ráð fyrir að innleiðing inngripanna stuðli að því að ná staðbundnum, svæðisbundnum, innlendum og alþjóðlegum smitsjúkdómamarkmiðum ef þau eru framkvæmd í nægjanlega miklum mæli.

Framkvæmdin er flókin og lönd eru ólík með tilliti til núverandi stefnu, auðlindagetu, heilbrigðiskerfis og félagslegs, menningarlegrar og faraldsfræðilegs samhengis, þannig að það er áfram undir þeim sem innleiða leiðbeiningarnar að ákveða hvaða inngrip og samsetningar ættu að vera forgangsraðað miðað við það sérstaka samhengi sem þeim er beitt.

Til að hjálpa löndum að fara frá því sem leiðbeiningarnar mæla með yfir í að beita þeim, eru einnig veittar 12 líkön af góðum starfsháttum sem lýsa inngripum og aðferðum sem Evrópulönd nota með góðum árangri til að koma í veg fyrir og hafa hemil á sýkingum meðal fólks sem sprautar sig.

Þetta sýnir sameiginlega gildi jafningjapátttöku, þverfaglegrar nálgunar og þátttöku hjúkrunarfræðinga í

samfélagslegum prófunum, tengja fólk sem sprautar sig við umönnun smitsjúkdóma og hjálpa því að fylgja meðferð.

Auk þess að innleiða inngripin, öflugt eftirlit og stöðugt eftirlit er þörf á áframhaldandi rannsóknum sem tengjast forvörnum og eftirliti með smitsjúkdómum meðal fólks sem sprautar sig með eiturlyfjum og ætti að fjárfesta í þeim.

Lesið leiðbeiningarnar í heild sinni á:

<https://www.ecdc.europa.eu/en/publications-data/prevention-and-control-infectious-diseases-among-people-who-inject-drugs-2023>

Skoða líkan af góðum starfsvenjum á:

<https://www.ecdc.europa.eu/en/publications-data/models-good-practice-community-based-testing-linkage-care-and-adherence-treatment>